

РОЗДІЛ 6. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ
(ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)DEVELOPMENT OF THE LEVEL OF SOCIAL RESPONSIBILITY
OF UNIVERSITY (EUROPEAN EXPERIENCE)

Стаття присвячена підвищенню рівня відповідальності університетів у вищій освіті на прикладі європейського досвіду. Актуальність дослідження засвідчується тим, що роль університетів є важливою в соціальному розвитку економіки, заснованої на знаннях та відіграють стратегічну роль у добробуті націй. Університети вважаються актуальними через їхню здатність впливати на різноманітні групи інтересів (студентів, громад та суспільства загалом). Встановлено, що соціальна відповідальність являє собою можливість сприяти соціальному розвитку з самого серця університету. Аналіз наукових публікацій засвідчив три основні підходи, до яких відносимо управлінський підхід, який аналізує вплив роботи університету, зміцнює відносини між університетами та зацікавленими сторонами, трансформаційний підхід, який пов'язує університети із внеском у дискусію та роздуми через дослідження та навчання та нормативний підхід, який сприяє розвитку та популяризації університетських цінностей у суспільстві через національні та міжнародні мережі. Проаналізовано досвід Великої Британії, зокрема університету Манчестера. З'ясовано, що соціальна відповідальність в університеті Манчестера описує те, як ми впливаємо на соціальний та економічний добробут наших громад через навчання, дослідження та публічні заходи. Досвід університету Манчестера є унікальним оскільки має соціальну відповідальність як одну з трьох основних стратегічних цілей. Виявлено, щоб реалізувати змістовну взаємодію, ведеться робота з різноманітною аудиторією, для поширення нових ідей та креативних рішень. Підхід до взаємодії ґрунтується на ключових принципах партнерства, співпраці, залучення та рефлексії. Проаналізовано досвід університетів Іспанії та встановлено, що для підвищення соціальної відповідальності університет повинен брати участь у поширенні більш людської моделі сталого розвитку та змінюватися у напрямку більш чесного справедливого суспільства.

Ключові слова: соціальна відповідальність, рівень відповідальності, підвищення, розви-

ток, університети, вища освіта, європейський досвід.

The article is devoted to development the level of responsibility of universities in higher education on the example of European experience. The relevance of the study is evidenced by the fact that the role of universities is important in the social development of the knowledge-based economy and play a strategic role in the well-being of nations. Universities are considered relevant because of their ability to influence a variety of interest groups (students, communities and society at large). It is established that social responsibility is an opportunity to promote social development from the heart of the university. The analysis of research publications revealed three main approaches, which include management approach, that analyzes the impact of university work, strengthens relations between universities and stakeholders, transformational approach, that connects universities with contribution to discussion and reflection through research and teaching and regulatory approach, that promotes the development and promotion of university values in society through national and international networks. The experience of Great Britain, in particular the University of Manchester, has been analyzed. Social responsibility at the University of Manchester has been found to describe how we affect the social and economic well-being of our communities through education, research and public action. The experience of the University of Manchester is unique in that it has social responsibility as one of its three main strategic goals. It was found that in order to implement meaningful interaction, we work with a diverse audience to disseminate new ideas and creative solutions. The approach to interaction is based on the key principles of partnership, cooperation, involvement and reflection. The experience of Spanish universities has been analyzed and it has been established that in order to increase social responsibility, the university must participate in the spread of a more humane model of sustainable development and change towards a more honest society.

Key words: social responsibility, level of responsibility, development, universities, higher education, European experience.

УДК 378:331.101.26
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.40>

Балджи Є.В.,

канд. психол. наук,
ст. науковий співробітник відділу
взаємодії університетів та суспільства
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Освіта, збереження та відновлення навколишнього середовища, економічна підтримка знедолених – це проекти, які відсторонені від виконання своїх основних функцій викладання та дослідження, але заклади вищої освіти частіше публікують вражаючий список ініціатив університету щодо соціальної відповідальності.

У деяких випадках масштаби заходів, спрямованих на покращення життя оточуючого суспільства можна порівняти з тими, які здійснюються комерційними організаціями з великими ресурсами та прибутком.

Але, на відміну від компаній, університети часто не мають величезних ресурсів для позитивного впливу на суспільство.

Однак, це не зупиняє діяльність соціально відповідальних університетів. Вони мобілізують необхідні ресурси та досвід, щоб допомагати громадам вирішувати нагальні проблеми, які стоять перед ними.

Більше того, роль університетів є важливою в соціальному розвитку економіки, заснованої на знаннях [11], відіграючи стратегічну роль у добробуті націй. Університети вважаються актуальними через їхню здатність впливати на різноманітні групи інтересів (студентів, громад та суспільства загалом). Отже, соціальна відповідальність являє собою можливість сприяти соціальному розвитку з самого серця університету.

Однак для того, щоб скористатися цією можливістю, важливо, щоб державні установи використовували стратегічні плани, які включають та дозволяють керувати всіма вимогами зацікавлених сторін у роботі університету та задовольняти їх [11].

Тобто, університети повинні заохочувати своїх студентів та академічний персонал бути соціально відповідальними до того, що відбувається в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій засвідчує з теоретичної точки зору, підходи, які аналізують **соціальну відповідальність**, різноманітні. За Гаєте виділено три основні підходи [3]:

Управлінський підхід, який аналізує вплив роботи університету, зміцнює відносини між університетами та зацікавленими сторонами [4, 5].

Трансформаційний підхід, який пов'язує університети із внеском у дискусію та роздуми через дослідження та навчання [6].

Нормативний підхід, який сприяє розвитку та популяризації університетських цінностей у суспільстві через національні та міжнародні мережі.

Згідно з Reavill [13], у випадку з університетами, основними зацікавленими сторонами є такі:

- студенти та родини;
- адміністративний персонал та викладачі університету;
- постачальники товарів і послуг;
- освітня галузь;
- інші університети;
- комерція та промисловість;
- нація;
- уряд;
- місцеві та національні платники податків;
- органи влади та професійні органи.

Щоб правильно запровадити підвищення соціальної відповідальності в університетах, необхідно враховувати всі зацікавлені сторони університету в управлінні різними напрямками, використовуючи теорію стейкхолдерів для розуміння цього явища [10]. З іншого боку, важливо розуміти вплив цих груп на університет.

Різні автори класифікували цей вплив по-різному:

Теорія помітності зацікавлених сторін [12], що розрізняє цих зацікавлених сторін відповідно до терміновості негайних дій, впливу або сили зацікавлених сторін у розробці конкретних дій, а також легітимності з діяльністю, яку вони здійснюють в установі.

Деякі автори стверджують, що всі зацікавлені сторони рівні, і жодна не має пріоритету над іншою [1, 8].

Інші дослідження показують, що організації повинні усвідомлювати, які критичні ресурси впливають на ці групи, що робить необхідним розробку різних стратегій для задоволення цих основних інтересів [7,9].

У результаті попередні автори дійшли висновку, що одні групи важливіші за інші через вплив критичних ресурсів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загальні аспекти питання соціальної відповідальності в університеті висвітлено у багатьох працях, проте мало приділено уваги на виокремлення європейського досвіду щодо підвищення рівня соціальної відповідальності університетів.

Мета статті. Мета статті полягає в аналізі європейського досвіду щодо підвищення рівня соціальної відповідальності університетів.

Виклад основного матеріалу. Досвід Великої Британії. Соціальна відповідальність в університеті Манчестера описує те, як ми впливаємо на соціальний та економічний добробут наших громад через навчання, дослідження та публічні заходи. Досвід університету Манчестера є унікальним оскільки має соціальну відповідальність як одну з трьох основних стратегічних цілей [14].

Діяльність у сфері соціальної відповідальності відображає унікальний дух Манчестера, мотивуючи спільноти досліджувати, навчати та ділитися своїми ідеями, а студентів навчатися в університеті. Удосконалення соціальної відповідальності університету Манчестера відбувається через:

- **соціальна інклюзія** (боротьба з соціальною нерівністю, упередженнями та бар'єрами, які продовжують впливати на життя та вибір людей на місцевому, національному та глобальному рівні);
- **забезпечення здоров'я та благополуччя для всіх** (сприяння зміцненню здоров'я та благополуччя співробітників, студентів і
- **екологічна стійкість** (вирішення ключових глобальних проблем, таких як зміна клімату, зростання населення, швидка урбанізація, надмірне споживання, продовольчих товарів, водна безпека, втрата біорізноманіття та забруднення)
- **культурне заохочення** (надання чіткого пріоритету культурній та креативній діяльності університету)

- досягнення цілей сталого розвитку (активна позиція університету щодо досягнення 17 цілей сталого розвитку)

- залучення громадськості (відбувається на місцевому, національному та міжнародному рівні) [14].

Основні цілі університету Манчестера є дослідження та відкриття, навчання та соціальна відповідальність, яка посилюється та надихається цивільним населенням та громадою.

Таким чином щоб реалізувати змістовну взаємодію, ведеться робота з різноманітною аудиторією, для поширення нових ідей та креативних рішень. Підхід до взаємодії ґрунтується на ключових принципах партнерства, співпраці, залучення та рефлексії. Діяльність охоплює залучення стейкхолдерів до досліджень і викладання, волонтерства, взаємного партнерства, громадянської науки, поширення участі та політичну залучення [14].

Досвід Іспанії. У розрізі чотирьох вимірів соціальної відповідальності (освітній, організаційний, соціальний, когнітивний) для підвищення рівня соціальної відповідальності університетів актуально в:

- освітньому вимірі відповідальна освіта студентів та створення профілю випускника (формування відповідальних та активних громадян);

- організаційному вимірі відповідальна роль адміністрації перед викладачами, студентами, та іншим академічним персоналом (викладання, дослідження та адміністрація) для підвищення рівня треба формувати етично-психологічний менеджмент університету;

- соціальному вимірі участь університетів в соціальній активності для підвищення розвитку академічної спільноти (підвищення продуктивності соціально необхідних знань, а саме м'яких навичок (лідерство, робота в команді, комунікація, активний громадянин, налагодження зв'язків

- когнітивному вимірі продукування знань, що включає в себе вирішення соціальних викликів, зв'язок з теоретичними підходами, дослідженням і процес вироблення та поширення знань (production and dissemination) [2].

Для підвищення соціальної відповідальності університет повинен брати участь у поширенні більш людської моделі сталого розвитку. Університет повинен змінюватися у напрямку більш чесного справедливого суспільства.

Потенціал університету впливає із сприйняття його праці над вихованням майбутніх фахівців, але заклади вищої освіти мають набагато більше впливу. У цьому дослідженні висвітлюється потенціал університетів, які використовують соціальну відповідальність, приділяючи більше уваги академічним органам влади, які приймають стратегічні рішення в університеті.

Їхні стратегічні рішення впливають на різноманітні зацікавлені сторони в організаційних, освітніх,

соціальних та пізнавальних сферах, і важливість цього питання також впливає з уявлення, що університети є гарною можливістю для створення добробуту суспільства; на основі того, що стратегічний менеджмент університету постійно знаходиться в процесі прийняття рішень [2].

Висновки. Досвід Європейських університетів у підвищенні рівня соціальної відповідальності університету:

- координація підтримування контакту з випускниками;

- координація та розробка програм з соціальної відповідальності;

- розробка курсів щодо вимірів соціальної відповідальності;

- створення дослідницьких груп для підвищення рівня соціальної відповідальності;

- поширення та координація культурних заходів, які включають участь членів академічної спільноти;

- координація спортивних заходів університету з метою всебічного розвитку людини;

- створення психологічного курсу щодо розвитку соціально-відповідальної особистості;

- створення психолого-інноваційної групи для підвищення рівня соціальної відповідальності;

- створення внутрішньої мережі підтримки через форуми, дебати, семінари для поширення та розповсюдження парадигми соціальної відповідальності.

Європейські університети мають намір підвищити рівень усвідомлення студентами потреб суспільства, як повністю залучених і відданих особистостей, а не як особистості, але як соціальні особистості. Ця відповідальність перед усім суспільством передбачає особисте вдосконалення користь для суспільства та його основні проблеми: зміна клімату, глобальна несправедливість, захист навколишнього середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Donaldson T, Preston L. The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of Management Review*. 1995. URL: <https://www.jstor.org/stable/258887?seq=1>.

2. Elva L. Ramos-Monge, Xavier Llinàs Audet and Jesús Barrena-Martínez Universities as Corporate Entities: The Role of Social Responsibility in Their Strategic Management. 2017. URL: <https://www.intechopen.com/chapters/56333#:~:text=The%20term%20university%20social%20responsibility,key%20processes%3A%20management%2C%20teaching%2C>

3. Gaete R. Responsabilidad social universitaria, necesidades sociales emergentes y calidad de vida de los ciudadanos: Propuesta de ámbitos e indicadores. 2011. URL: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=201804855752705&partnerID=tZotx3y1>

4. Global Reporting Initiative. 2016. URL: <https://www.globalreporting.org/information/sustainabilityreporting/Pages/default.aspx>.

5. Global Compact PRME. A Global Initiative-A Global Agenda. Naciones Unidas, Geneva, Switzerland. 2007.
6. Global University Network for Innovation. 2016. URL: <http://www.guninetwork.org/mission-and-objectives>.
7. Jawahar IM, McLaughlin GL. Toward a descriptive stakeholder theory: An organizational life cycle approach. *Academy of Management Review*. 2001. URL: https://www.researchgate.net/publication/238361862_Toward_a_Descriptive_Stakeholder_Theory_An_Organizational_Life_Cycle_Approach.
8. Jones TM, Wicks AC. Convergent stakeholder theory. *Academy of Management Review*. 1999. URL: <https://journals.aom.org/doi/10.5465/amr.1999.1893929>.
9. Jongbloed B, Enders J, Salerno C. Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *Higher Education*. 2008. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-008-9128-2>.
10. Larrán Jorge M, Andrades Peña FJ. Análisis de la responsabilidad social universitaria desde diferentes enfoques teóricos. *Revista Iberoamericana de Educación Superior*. 2015.
11. Maina Waruru and Wachira Kigotho. Social responsibility should be in missions of universities. 2021. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20210209050531590>.
12. Mitchell RK, Agle BR, Wood DJ. Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*. 1997.
13. Reavill L. Quality assessment, total quality management and the stakeholders in the UK higher education system. *Managing Service Quality: An International Journal*. 1998. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09604529810199395/full/html>.
14. The University of Manchester. URL: <https://www.manchester.ac.uk/discover/social-responsibility/>.